

УДК 349.22

ПРО ДЕЯКІ ПРОБЛЕМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПОЛІЦЕЙСЬКИХ

Коваленко К.В.,
*доцент кафедри трудового
та господарського права
Харківського національного університету
внутрішніх справ,
канд. юрид. наук, доцент
ORCID: 0000-0002-2105-9664*

Відповідно до ч. 2 ст. 19 Закону України «Про Національну поліцію» підстави та порядок притягнення поліцейських до дисциплінарної відповідальності, а також застосування до поліцейських заохочень визначаються Дисциплінарним статутом Національної поліції України, який затверджується законом.¹ 07 жовтня 2018 року набрав чинності Закон України від 15 березня 2018 року № 2337-VIII «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», яким затверджено Дисциплінарний статут Національної поліції України. З цього моменту ним визначаються сутність службової дисципліни в Національній поліції України, повноваження поліцейських та їхніх керівників з її додержання, види заохочень і дисциплінарних стягнень, а також порядок їх застосування та оскарження.²

Безсумнівно, прийняття нового Дисциплінарного статуту Національної поліції України є великим кроком до подолання неврегульованості даного питання на законодавчому рівні, що призводило до неправильного застосування норм права у сфері дисциплінарної відповідальності та, як наслідок, порушення законності та прав поліцейських. Водночас треба зазначити, що Закон України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України» містить ряд недоліків, які потребують обговорення та внесення відповідних змін до нового Статуту.

Приводом для порушення дисциплінарної справи є ті джерела, з яких компетентні органи і їхні посадові особи одержують відомості про правопорушення. Самі по собі повідомлення відпо-

¹ Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII // База даних «Законодавство України»/Відомості Верховної Ради України. 2015. № 40-41. Ст.379.

² Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : закон України від 15.03.2018 № 2337-VIII // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 54 – Ст. 1882.

відних суб'єктів ще не є підставою для порушення дисциплінарного провадження, а служать лише приводом для обговорення питання про можливість або неможливість порушення провадження. Підставами є виключно фактичні дані, що свідчать про реальну наявність у діях поліцейського дисциплінарного проступку. Вони можуть як міститися (у такому разі проводиться перевірка їх вірогідності, тобто відповідності ознак проступку, викладених в ініціативному матеріалі, отриманому при самостійному дослідженні), так і не міститися у повному обсязі в зазначених поданнях.¹ Наявність приводу породжує обов'язок суб'єктів, наділених владними повноваженнями, розглянути питання про порушення провадження.

Чинне законодавство не закріплює поняття приводу. Проте сформована практика дозволяє згрупувати найпоширеніші з них у такий спосіб: 1) безпосереднє виявлення проступку в процесі здійснення контролю за підлеглими; 2) повідомлення, доповідні, рапорти особового складу про здійснення ними або іншими співробітниками порушень службової дисципліни; 3) повідомлення державних та громадських організацій; 4) повідомлення громадян (заяви, листи, скарги й т.п.); 5) інші джерела (матеріали перевірок, акти ревізій, повідомлення засобів масової інформації).² Так, стаття 14 Дисциплінарного статуту Національної поліції України передбачає, що підставою для призначення службового розслідування є заяви, скарги та повідомлення громадян, посадових осіб, інших поліцейських, засобів масової інформації, рапорти про вчинення порушення, що має ознаки дисциплінарного проступку, або безпосереднє виявлення ознак такого проступку посадовою особою поліції, за наявності достатніх даних, що вказують на ознаки дисциплінарного проступку.

Однак наявність приводу не тягне за собою автоматичного порушення дисциплінарної справи. У цьому зв'язку в Дисциплінарному статуті Національної поліції України повинен бути визначений вичерпний перелік обставин, які виключають можливість застосування дисциплінарних стягнень.

Законодавець зробив таку спробу у частині 2 статті 13 «Дисциплінарне стягнення та його види» Закону України «Про Дисциплінарний статут Національної поліції України», визначивши, що дисциплінарне стягнення має індивідуальний характер та не за-

¹ Пшонка А. В. Теоретичні та прикладні проблеми дисциплінарної відповідальності прокурорів: моног. / А. В. Пшонка. Х.: Право, 2007. С. 109.

² Никифоров О. В. Дисциплинарная ответственность сотрудников органов внутренних дел: дис. канд. юрид. наук: 12.00.02 / О. В. Никифоров. Омск, 1998. С.109.

стосовується до поліцейського, вина якого у вчиненні дисциплінарного проступку не встановлена у визначеному порядку або який діяв у стані крайньої необхідності чи необхідної оборони.

Щоб з'ясувати змістове наповнення поняття «дисциплінарний проступок», є сенс звернутися до розгляду загальновизнаного в трудовому праві складу (конструкції) дисциплінарного проступку, оскільки склад дисциплінарного проступку, як і будь-якого правопорушення, явище соціально-правове.¹ Склад являє собою систему обов'язкових об'єктивних і суб'єктивних ознак, які у своїй сукупності дозволяють кваліфікувати те або інше діяння як дисциплінарний проступок. Дисциплінарне правопорушення, як і будь-яке інше правопорушення, може бути охарактеризоване як сукупність наступних елементів його складу – суб'єкт, суб'єктивна сторона, об'єкт, об'єктивна сторона.

Таким чином, вина є не єдиним елементом складу дисциплінарного проступку, за відсутності якого виключається можливість застосування дисциплінарних стягнень.

Крім того, можливість застосування дисциплінарних стягнень виключається зі впливом певних строків. Так, відповідно до статей 21 та 22 Дисциплінарного статуту Національної поліції України, дисциплінарне стягнення застосовується не пізніше одного місяця з дня виявлення дисциплінарного проступку і не пізніше шести місяців з дня його вчинення шляхом видання дисциплінарного наказу. Дисциплінарне стягнення виконується негайно, але не пізніше місяця з дня його застосування, не враховуючи часу перебування поліцейського у відпустці, відрядженні або на лікування (у період тимчасової непрацездатності). Після закінчення зазначеного строку дисциплінарне стягнення не виконується.

Пропонуємо викласти частину 2 статті 13 у такій редакції:

«Обставинами, що виключають можливість застосування дисциплінарних стягнень до поліцейського, є:

- 1) відсутність події чи складу дисциплінарного проступку;
- 2) закінчення шестимісячного строку від дня вчинення дисциплінарного проступку, не враховуючи строку проведення службового розслідування, кримінального провадження чи провадження у справі про адміністративне правопорушення;
- 3) закінчення місячного строку від дня виявлення дисциплінарного проступку;
- 4) вчинення поліцейським дій у стані крайньої необхідності або необхідної оборони.
- 5) виконання законного наказу».

¹ Абрамова А. А. Дисциплина труда в СССР: правовые вопросы / А. А. Абрамова. М.: Юрид. лит., 1969. С. 50.